

Lucian Blaga – mărturii despre unirea de la 1918, extrase din „Hronicul și cântecul vârstelor”*

Acad. Ioan-Aurel Pop

Președintele Academiei Române

Impresia generală este că Lucian Blaga a fost mereu retras din zgomotul străzii, din tumultul lumii, fiind cufundat în meditație și poezie. Impresia aceasta este înșelătoare. De-a lungul timpului, filosoful și poetul a fost implicat în viața cotidiană, fiind ani buni ocupat în diplomație și în alte îndeletniciri care l-au plasat cu picioarele pe pământ. O latură mai puțin cunoscută a trăirilor scriitorului este aceea de patriot. Lucian Blaga a fost un participant activ la actul unirii românilor din 1918. Poetul își amintește în „Hronicul și cântecul vârstelor”: „Întregirea națiunii în hotarele sale politice firești era o promisiune ce încă din copilărie mi-o făceau frunza arinilor, murmurul apelor și bătaia profetică a aripilor din văzduh. În aerul acestei promisiuni am crescut. Iar când s-a încins de-a binelea războiul, pe care pe de o parte îl cântăream cu atâta oroare, găseam din alt punct de vedere că istoria ne ieșea prielnică în întâmpinare. Căutam, cu alte cuvinte, unui cataclism, declanșat din cauze neghioabe, o semnificație coborâtă din tării și o legitimare ca preludiv al unei supreme împliniri. Dar de la izbucnirea epicului foc au trecut doi ani! De câte ori n-am disperat că micul stat român, spre care inimile noastre se întorceau ca un imens lan de floarea-soarelui, a pierdut ocazia, ce nu se va mai repeta. Câteodată mi se părea chiar că Țara s-a împotmolit în pragul destinului ei. Doi ani și-au picurat clipele în cupa nerăbdării, și hotarul din vârful munților nu se punea în mișcare să vină asupra noastră, să se desfacă un moment, și-apoi să se-închidă iarăși, îmbrățișându-ne! Numai zvonuri din om în om, și prin vama cucului străbăteau câteodată «de

dincolo», ca să mai sufle din spuza vetrelor de aci, și să scoată iarăși la iveală ochiul de jar nestins”.

În toiul evenimentelor care anunțau sfârșitul monarhiei austro-ungare, când românilor nu li se dădea nicio speranță și nici „un fel de ființă în conștiința imperiului”, Lucian Blaga hotărăște, împreună cu D. D. Roșca (viitorul profesor, academician, filosof), în ziua de 30 octombrie 1918, să se întoarcă de la Viena în Transilvania. Cadrul general nu era de natură să încurajeze studiul. „Cursurile universitare începuseră într-o atmosferă de nervozitate. Ca să-mi păstrez echilibrul, în vârtejul evenimentelor, am început să lucrez la teza de doctorat”.

Iată cum este descrisă atmosfera din Viena, la sfârșitul Primului Război Mondial: „În împărăția austro-ungară și în Germania, simptomele de dezagregare se înmulțeau de la o zi la alta. Mânjite de sânge, simbolurile imperiale se năruiau. Studenții, care se luptaseră ani de zile pe fronturi, se întorceau la vetrele lor [...]. Alma Mater se înnegrea de funinginea declinului [...]. De altminteri, semnificația seculară a convulsiunilor nu ne preocupa, apropiindu-se ziua în care Transilvania va fi a noastră, scăpată de ocolul vulturului heraldic”. În vitrina unei librării din Viena, Lucian Blaga a observat „afișată o hartă mare a Europei Centrale ce se descompunea chiar din ordinul împăratului”. „Alături atârna și-un manifest al împăratului care îngăduia în sfârșit popoarelor sale să se organizeze în state naționale”. Dar nu și românilor, care nu apăreau în ochii autorităților a fi vrednici de așa ceva. Transilvania era văzută de imperialul suveran tot robită, tot supusă, tot încadrată statului

*Alocuțiune rostită la Simpozionul „130 de ani de la nașterea lui Lucian Blaga” (27 mai 2025, Aula Academiei Române)

ungar. Dar lucrurile nu puteau să rămână așa, gândea Blaga împreună cu toată generația sa, cu toți românii conștienți și patrioți.

După o călătorie grea, ascunși într-un tren care transporta militari către Budapesta, sub scutul întunericului, fără bilete de tren, trecând dintr-un tren în altul, la urmă în unul care mergea înspre Arad, au ajuns la 1 noiembrie la Vințul de Jos și, mai departe, *per pedes*, până la Sebeș. Aici, Blaga a aflat că Lionel, fratele său, ocupa postul de primar și că se alcătuiseră un consiliu orașenesc din intelectuali și țărani care luase măsuri pentru prevenirea dezordinii. „În după-amiază înfrigurată de 3 noiembrie populația românească din Sebeș, Alba, adunată în preajma bisericii de lângă râu, a pornit în marș masiv spre centrul orașului, spre Piața Mare, având în frunte o seamă de soldați sosiți în cursul dimineții de pe front și pe cei câțiva intelectuali localnici. În piață s-au rostit discursuri, arătându-se că românii din Transilvania doresc alipirea lor la Regatul României”.

În scrisorile din perioada unirii Ardealului cu Țara, Lucian Blaga își exprima deplina satisfacție, trăia o stare de beatitudine, jubila, cum, de obicei, nu-i stătea în fire: „**Sunt aproape nebun de fericire** (îi comunica într-o scrisoare Cornелиei Brediceanu, viitoarea soție). **Pretutindenii revoluție... Sfatul național se va constitui. De asemenea și garde (gărzi) naționale**”. În altă scrisoare (din 12 noiembrie 1918), adresată tot Cornелиei, îi scria: „**Poți fi liniștită. Ardealul e al nostru. Mișcarea e pe-aci mare, dar haotică. Sunt garde naționale pretutindenii. Azi după-amiază voi ține o vorbire pentru ca gardiștii să depună jurământul sfatului național român**”. Din altă scrisoare, datată 21 noiembrie, aflăm despre o nouă cuvântare: „**Ieri am fost la o adunare națională în Vinț... Am ținut o vorbire, pregătind poporul pentru marea adunare a întregului Ardeal, ce se va ține la Alba-Iulia. Unirea românilor într-un singur stat a fost obiectul acelei vorbiri**”.

La 1 Decembrie 1918, Lucian Blaga pleacă la Alba-Iulia, împreună cu o mie de săteni din Lancrăm. „**În dimineața zilei de 1 decembrie, ca la un semnal, lumea românească a purces spre Alba-Iulia (spre Bălgrad, cum îi spuneam noi, cu vechiul nume) – își amintește el – pe jos și cu căruțele. Am renunțat la călătoria cu trenul, căci până la Alba-Iulia nu erau decât 16 km. Era o**

dimineață rece de iarnă. Respirația se întrupa în invizibile cristale. Pe de o parte a șoselei se duceau spre Alba-Iulia, scârțâind prin făgașele zăpezii, căruțele românești, buchete de chiote și bucurie, alcătuiind un singur șir, iar pe cealaltă parte se retrăgea în aceeași direcție, armata germană, ce venea din România, tun după tun, ca niște pumni strânși ai tăcerii. Soldații germani fumegând liniștiți din pipe, se uitau mirați după căruțele noastre mai grăbite”. La Alba-Iulia, Lucian Blaga, strecurat în mijlocul mulțimii, întrucât nu-și putuse face loc în sala istorice adunări, a simțit, prin prezența lui fizică, ce „**înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv**”. „**Era ceva ce te făcea să uiți totul, chiar și stângăcia și totala lipsă de rutină a oratorilor de la tribună**”.

Seara, în timp ce se întorcea la Sebeș, Lucian Blaga și fratele său Lionel se simțeau purtați de convingerea că „puseseră temeiurile unui alt Timp”. Când au trecut prin Lancrăm, satul lor natal, ajungând în dreptul cimitirului unde, lângă biserică, preotul Isidor Blaga (1851-1908), părintele lor, „își dormea somnul sub rădăcinile plopilor”, Lucian Blaga, bănuind că zgomotul roților trăsurii în care se aflau pătrundea în mormântul tatălui său „și-i cutremura oasele”, a exclamat: „**Ah, dacă ar ști tata ce s-a întâmplat**”, întorcând capul spre crucea din cimitir. **La ieșirea din sat, au auzit dintr-o curte, în plină noapte, un strigăt de copil: „Trăiască România dodoloață!”** (Acest „dodoloață” – explică Lucian Blaga – era, în Lancrăm, cuvântul curent pentru „rotund”).

Promisiunea întregirii națiunii i-a fost făcută – cum singur mărturisește – încă din copilărie lui Lucian Blaga. Era un fel de asigurare a întregii firi că avea să se facă dreptate. Mulți cred că unirea a fost întâmplătoare, un joc al sorții și o dorință a marilor puteri, o urmare a războiului sau o întâmplare norocoasă pentru români. Blaga spulberă și el mitul negativist, arătând perpetuitatea visului de unire, mai întâi de unire culturală și apoi, mai recent, cel de unire politică. Ocazia unirii a fost războiul, dar el nu a fost cauza ei. Cauza ei se pierde în negura veacurilor, cum ar fi spus Nicolae Bălcescu. Cataclismul avea și el legitimitatea lui, pentru că destrăma un colos cu picioare de lut și care rezistase 51 de ani: Imperiul Austro-Ungar. Orientarea românilor transilvăneni,

bucovineni, basarabeni spre „micul stat român”, privit ca „un imens lan de floarea-soarelui”, s-a intensificat după obținerea independenței absolute și după proclamarea regatului. Ideea că soarele românilor la București răsare, nu era ivită din neant. Proclamarea și recunoașterea independenței României au clarificat idealul românilor ardeleni, prin elita lor, de unire cu România. Desprinderea de Austro-Ungaria nu putea conduce spre o Transilvanie independentă, ci spre una românească, în cadrul Regatului României, după cum decisese majoritatea de două treimi a populației. „Unirea face puterea”, zisese cu îndreptățire Mihail Kogălniceanu. În plus, decizia de unire a Transilvaniei cu România era în acord și cu dreptul popoarelor la autodeterminare, după cum recunoscuse președintele american în unul dintre cele 14 puncte ale Declarației sale din ianuarie 1918.

Deznădejdea de la finele anului 1916, când armata română se retrăsese peste culmile Carpaților spre sud și est, era greu de exprimat în cuvinte. Abia atunci au înțeles unii români transilvăneni că destinul lor nu putea să fie altul decât cu România și în România. Totuși, căderea Imperiului dualist nu mai putea fi oprită. Destrămarea Imperiului s-a făcut nu din cauza războiului, adică din cauze externe, ci din interior: „simbolurile imperiale se năruiau”. Popoarele și națiunile nu mai ascultau de autorități. Românii, de la soldați și studenți până la orașeni și țărani, își luau soarta în propriile mâini. În această destrămare, un rol important l-au jucat și studenții, care aveau la Viena și la Budapesta asociații proprii, precum „România Jună”, respectiv „Petru Maior”. Lucian Blaga a fost martor și protagonist al acestei „ore astrale”, demonstrând că elucubrațiile unor „analiști” și „eseiști” care susțineau că românii ardeleni nu au dorit unirea sunt contrafaceri de factură deconstructivistă, menite să dezorienteze, să tulbure și să abată gândirea contemporanilor pe căi greșite. Era clar ca lumina zilei că marea majoritate românilor din Transilvania au dorit unirea și au participat la realizarea ei.

Căile de compromis nu s-au mai putut valida atunci. S-a recurs la reorganizarea Imperiului ca soluție (utopică) de ultimă oră. Manifestul împăratului Carol I de Habsburg, suveran al Austro-Ungariei (1916 – 1918) a apărut la data de 3/16 octombrie 1918 și a fost intitulat „Către popoarele mele credincioase”. Manifestul preconiza reorganizarea Austro-Ungariei într-o federație de șase state „independente” (austriac, ungar, ceh, iugoslav, polonez și ucrainean), Transilvania rămânând mai departe în componența Ungariei, iar partea de nord-vest a Bucovinei (cu orașele Cernăuți, Storojineț și Siret) urma să intre în componența Ucrainei. Blaga zice că „românilor nu li se dădea nicio nădejde” prin această reorganizare. De altfel, cehii, slovacii, slavii de sud, italienii, românii, ca și polonezii aveau să respingă categoric reforma imperială preconizată. Amăgirea popoarelor era o temă apusă.

Între timp, românii din Transilvania s-au organizat în consilii și gărzi naționale care au luat pașnic puterea și au asigurat ordinea și disciplina în întreaga provincie. Consiliile locale românești, gărzile naționale au depus jurăminte către Sfatul Național Român Central. Cu toții au organizat impecabil Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Lucian Blaga s-a dus pe jos 16 kilometri, după cum singur declară și a rămas impresionat de căruțele românești pline de oameni, veniți de peste tot, de ordinea deplasării, de bucuria exprimată pe fețe, de convingerea că atunci se scria istorie.

În *Poemele luminii*, volumul apărut în 1919, se vede șuvoiul de soare orbitor, merit de poet pentru viitorul patriei sale. Poezia *Trei fețe* („Copilul râde:/ «Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!»/ Tânărul cântă:/ «Jocul și-înțelepciunea mea-i iubirea!»/ Bătrânul tace:/ «Iubirea și jocul meu e-înțelepciunea!»)” prefigurează lumea românească de după Unire, o lume echilibrată, în care toate generațiile se află în armonie. Copilul, tânărul și bătrânul veneau împreună, cu jocul, cu iubirea și cu înțelepciunea fiecăruia, să întărească edificiul național în concertul națiunilor europene.